

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 80 (10677)

1978 чылдың апрель 6, четверг

1925 чылда үндөмөстөлгөн

Өртүзү 2 кап.

ЧОГААДЫКЧЫЛАРНЫҢ БОЛГАШ ЧААРТЫКЧЫЛАРНЫҢ БУГУ-ЭВИЛЕЛ НИИТИЛЕЛИНИҢ V СЪЕЗДИЗИНГЕ

Чогаадикчыларның болгаш чаартыкчыларның Бүгү-эвилел ниитилелиниң V съездинге болгаш сизлерниң күүрдүрүстү биштиң улуу Төроон чуртунуң күүрдүрүстү биштиң чаартыкчы күү-ажым-биле угааттырын турар бугу чогаадикчыларга болгаш чаартыкчыларга—ажымчыларга, колхозчуларга, специалистерге база өртемденерге Совет Эвилелиниң Коммунисттик партияны Топ Комитети иш байыр чедирит тур.

Чогаадикчыларның болгаш чаартыкчыларның массалыг шимчөөниң болса, күп-ажаа чогаадикчыларга кыжындык кол херегелсиз, ет-кыл-сагыш төрөөдү болу берген социализм, коммунизмниң онкагай угааттыр демдеди болур. СЭР-ниң Конституцияны төхтөстүгү чогаадикчы чуртукту хөтүлү маанымал, ону бүгү талааны деткинниң хандырын турар. Чогаадикчыларга болгаш чаартыкчыларга Совет күрүме бүгү талааны дуалы өртүгүдү, өдөрүн саппадыр уузе ажил-агынына болгаш аныдыралды өскө-да амьдарагына иктеткелерин органиалаш турар.

Совет он чылдың дүртүгүндө чогаадикчыларның болгаш чаартыкчыларның Бүгү-эвилел ниитилелиниң кезжигүлериниң саны ийи катан өскөн болган амы үле 96 миллион киши четкен, оларның ажалдан кыгап чүдүрүн болгаш саппадыр бүдүргүдө херегелсизден экономиктиң ажымтыг чурк ийи ажы катан өскөн.

Партия, совет, ажил-агы органиалаштын, профилел болгаш комсомол органиалаштарының идеялериң деткинчиле чогаадикчылар болгаш чаартыкчылар СЭКП-ниң XXV съездининиң төгүртү шимтирлерин болгаш чуртунуң чурданына, СЭКП ТК-ниң Плениумдарының, экономикага айтырылар талаан-биле эш Л. И. Брежневтиң чүтүгүндө, «1978 чылдың планин долдур болгаш ажы күүседир дөш социализм чырышты калбаргырының база бүдүргүлүнүң ажымтыг болгаш ажалдын шимтирлерин белири дөш демисолду күтүлгүдү дайында» СЭКП ТК-ниң, СЭР-ниң Министрлер Чөвүлелини, ЦК КПСР-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ниң Чагаанада сайдыган чоруга-галарына күтүлгүлеринге төлөтти салышышкы кирип турар. Иш чык дүр-гууде чогаадикчы болгаш чаартыкчы саппадыр уузе ажил-агынына ажалданган 10 миллиард ажы рубль казыналына алган.

Ажымчы чолларын массалыг техниктиң чогаадикчы чорун хөгжүдери база шимтиг бүдүргүдө сайыраңгайдыкларның, оң техникте деп-

мели болгаш ажымтыг белидериниң оң чүгүлө браларының өбүрөөн болур. Чогаадикчыларның болгаш чаартыкчыларның хузааган база күрү-мүрлериниң өң-по долгуну ажыктырарына, техникадан алыр орусгалары көүдөндүрүштө, күп-ажымдык бүдүргүчүлүгү белидер дүгөдөдөргө, хол-биле кызыр ажымдарын кызырарына, бүдүрүш үндүрүп турар продукцияны шыгарып өскөдөргө болгаш оң-по өңүрүндө кудулардына, металлды, материалды болгаш одалга-энергетика курдарына калмаарына, күп-ажымдык дөшө байдаларын тургузарына, долгандыр турар бойдушту ка-гааларына боттарының күжеништерини мөөңдөрү болур.

Көдө ажык-агының индустриалдыг үндөргө шимчөөлөгөнү өңүндө чогаадикчыларның болгаш чаартыкчыларның күнтерин көдө ажил-агы чуртунуң ажалына күчүктүчү чорун болгаш ажал ажилын, продукцияны, прдуктудузун бүдүргүш, хөй күш үнер ажалдык коллективтег механизмдарыныче, продукцияны база чигүрүтү бүдүрүп, сөөртүп, калган болгаш болбагыра-ды кызып турга чыдырыгы болурун кызырарыныче мөөңдөрү улам-на уузу үндүрүшү болу берген.

Чогаадикчыларның болгаш чаартыкчыларның Бүгү-эвилел ниитилели ажымчы чолларын, ажалыг амьдартып чаартыкчылар шимчөөлөгөнү каз-ба-биле хаара тургаларына, чогаадикчыларның болгаш чаартыкчыларның өр-тем-техникте база экономикага билгелерин, муракты дүрүктүгү чеди ажалына бар турар уузе аргаларын улам-на долгуну ажыктырар ужурут. Техникте депкинчиле долгаш соругаларын шимтирлөөргө ажыктыг амьдартып, колхозчуларын, специалистерин, өртемденерин каттыгырары турар коллективте бригадаларын, хөй-нитиниң конструкторлар болгаш патент бир-лорларын чаартыкчылар чүдүрүлгү болгаш коллективте чогаадикчы ажи-маны өскө-да хөгжүрүн бүгү талаан-биле деткиннү ужурут.

СЭКП Топ Комитети съездинде делегаттарына, чогаадикчыларның болгаш чаартыкчыларның Бүгү-эвилел ниитилелиниң бүгү кезжигүлөрүнө ажыкты уузе чедишкенини күзеп, Ала-чүртүгү өртемден болгаш техника-жанын депкинчиле долгаш моон соннар-да кызыма-биле база долгаш соругалды депкиннор, ону беш чылдың планин чедишкени күөдөдөргө, коммунизмниң материал-техникте баазааны тургузарына төлөтти салыш-кыны килер дөрөңгө быжык бугүредди өскөдөргө хур.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИ.

АМУР ОБЛАСТЬ. Л. И. Брежневтин Байкал-Амур магистральның тудугжулары-биле ужуражышының үези. СЭТА. (Чурукту фототелеграф-биле дамчыткан).

ЭШ Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ БАМ ТУДУГЖУЛАРЫ-БИЛЕ УЖУРАШКАНЫ

Апрель 4-түн хуу Байкал-Амур магистральның тудугжуларына уузе быраады болган. Амур областа, БАМ-иң чогууда, Саяногорскто, деп станицага апрель 4-те Леонид Ильич Брежнев-биле ужура-лар дөш комсомолдуар от-ралды — БАМ-иң тун үчүстө-түдү мурактыг тудугжулары чедиң мөргөн. Оларның ара-алына тудугтун эң баштагы кырыкчылары, алыр комсо-молду XV съездинде боттарының шүтүгү кырып шүтүгү турар деп, ол утаалаш.

Силерниң партия болгаш күрүме талаан-биле ажил-чору-дугулар, Ада-чүртүгү Угу дайнында Силерниң дөш кырыкчылар, эрчим Леонид Ильич — бо бугу чүдүрү би-терге, дайынчыларга, партияга, Төрүн чуртга, Совет Чепектег күштерге кызырар оң-пөс бралар болуруңуң кай-гамчыг уузу үндөргө чык-са болу турар.

«Тивалас» өрдөө-биле партияга хөй-айтыр эш Л. И. Брежнев амык дайынчыларын өмүрүндө В. Г. Бабулин байыр чедир-ген, тайбын, бугу ажила тө-дүгүлөгөн чагай чоруу дөш мөргөн чогаадикчылар тудугжулары болурун Леонид Ильичте күзеп.

Байкал-Амур магистраль-ның тудугжулары биле ужура-жышына күзеп кайгамчык ханганын илгерилөөш, маанса бо ужуражышкында кезеген кызырларын хөй ууруузу Байкал-Амур магистраль төлөөлөгөн өсө аларган чедирге ага ажалдан турар деп эш Л. И. Брежнев чүтүгүндө, Ол орусстан баштайгы ноадылар чорун эгелээ.

Өсө уластыктарга ама-да хөй ажалдык кызыр. Магистральдыг уузу дүртүгү уш мун ажуу километрге шолдур. Ол орус ке баспаган тайгаларын, мөңгө дол черин, калды-халарын таварып өртөр.

Силер чик өсө соругаларын шимтирлөөр апар силер деп, Л. И. Брежнев ош апаң бүдүрүш комсомолду кызы-ры-биле көргөн амык оолдарың болгаш кызырларын маандырыг коллективтери — ону күөдөдүрүшшүрүндө ханганы-биле бугүредди турар мен.

Баштай көргөн кызырларын күп-ажымды кезөөдө берге бо-

дур. Бишала-даа ол болуу болгаш ажалдыг. Силер дүгү чү-чүс чылдарда иржам шыт-кан тайгалар болдурарында, а бугуңа эңде чүдө магистральды салган өсө, ханын баш-тайгы хоборларың тудуш өгө-дөн, суурлар өлүп үлөгөн, Силерниң сооңор-биле өртемден-тер, геологар, архитекторлар, төлөөлөгөн, килерлөр чоруп орап.

Хөй өсө үе эрттерге, бо чертерге килжик күп-ажык-чы-биле чаа үлөтүр комп-лективтер тургузар деп, Л. И. Брежнев уламылаан. Бо райондуг артап-байлаан дол-гу-биле ажилдарыңа, бүдү-рүшү күштериниң айтырмын чаа бугу-биле шимтирлөөргө БАМ дуаалаар.

Силерниң чагай болгаш бугу-биле маандырыг күп-ажымдарын түндөш ил-гидир-дир, эштер. Совет киши болууңуң хун бүдүргөн ажил-чурдугулаагына бөдүрүш ажал-хөдөлөрүнүң уулуун дугайың болгаш кызыр кы-ла-лаштыгың биле ар бистиң Төрүн чуртукка, евлерниң күп-ажымдарың уузу-дү-зүлүгүң каны хире уузу болу турарың чамдыга, болайт турар боор чалаан силер.

Партия Топ Комитети БАМ тудугжуларының дүгөдөдөгөн нагачыны уузе сагыш тө-лаашкыны салып, тудуг-жуларның күп-ажымды болгаш амьдартып чегдериле хөй чүдүрүн чымын турар деп, Л. И. Брежнев айткан. Ол дугайың бугуларын бө-гүшү чүтүгүлөрүңа айтма-даа турдуар деп, Л. И. Брежнев демдегал.

Байкал-Амур магистральда хөй чүдүрүн кылыг, маанса-чала-даа оон-даа хөйүң ажил апар, Партия амьдартып бугулар турар. Комсомол «Совет» өмүгө кезөөдө ээ болгон кезеген!

Силерниң чагай күп-ажык-чыларга чаа-чаа чедишкел-терин силерге күзеп ширең. Силерниң-биле бо ужура-жышкының дугайың комсо-молдуң съездинге чүгүлөөр бол.

Чүртүгүң ханганында чаг-гы сестериң дөш амык тудугжулар Леонид Ильичте өвүрү четтирген илгерил-көш, бо ужуражышкында ажи кырып өскөдөргө турас-кал болу, хөй чылдарда ар-тар деп олар чүгүлөөр. Ол ужуражышкы башчыларын чаа-чаа күп-ажымды хөдөл-терге сорук килер.

(СЭТА).

АПРЕЛЬ 22 - КОМУНИСТИК СУББОТНИК ХУНУ

КУШ-АЖЫЛДЫҢ БАЙЫРЛАЛЫ БОЛДУРАП

Коммунисттик партияның болгаш Совет күрүмнин үдө-лективни В. И. Ленинниң төрдүтүгүн хурундун бээр 198 чыл болу өскө тур-е-маансадыг коммунисттик суббо-тниктин хурунда белик бүдү-рүчүдүгү ажилдарының ду-гайында мөксөөчилериниң пай-беле, деткинчиле, күп-ажым-ды оң байырларына Чоон-Хемчиңтиг бүгү бүдүргүлө-рине, органиалаштарында, совхозтарында белеткеди улам күшүдөдөрү турар.

Чоонга чаа деняны суббо-тникте тус-тус коллективтер-нин бөлөкчөдөдөгөн дугайында айтырып, ону эрттерер та-лаан-биле район штавының хурундагы чүтүлгөш чыгып.

Кызырлар баштайгы сагалар-ды-биле алгарга, күп-ажым-дык байырларына райондан 16160 киши кыраар. Кому-нисттик субботниктиң кырык-чыларының хөй уруузу бот-та-рында ажилдар чедирине ажилдары.

Хөмүр-лаш разрезиниң Ча-даага уластыгунуң дөңгөлөрү 150 тонна хөмүр-лашты намыс тынар. Автопартикуллар уузу ажил-агының 1530 тонна чүгүчү сөөртүр. Оон аң-гыда субботниктиң чамдык кырыкчылары индустриалдыг болгаш эмилекчилерге олар кыш бөдөлгөнөрү. Чү-чүс ажил-агыны оң хун Чадаа-на хоорайын болгаш суур-ларын чагай-агадылаагы ажилдар.

Субботник эрттерер талаан-биле штабтарың кызып са-надалары-биле алырга, оң кырыкчылары 30 муң ажыг рубль хөмөдөдөгү ажалды кы-лыр, бон чылдың фондугуна оон 12671 рубльди дикчилер. Коммунисттик субботниктиң

хурунда ажалдаан ажа-лор-дун чыгуу чагай чорууга ажилдарың деп чүдөш ажил-агыңар эки бидиң, ол хун улам бонд бүдүрүчүдүгү ажилдарын хурунуң турар.

Күп-ажымды байыра-дыга белеткеди «Суг-Хө», «Бөшкө», «Тыла» совхоз-тарының директорлары база «Совет» тудугчу» № 3 КММ-иңиң «Тыла көдө туду-г» трестин № 663 КММ-иңиң район эмилекчилерин ад-министратив чедерин, олар-да партия болгаш өскө-даа хөй-нитин органиалашкы бүгү талаан чоруду турар. Бо коллективтерде коммунист-тик субботник эртерер органи-алашкы белеткеди доос-тушан, ача холбаанын до-политкасалыг ажалдык база калбаргып турар.

Индустриалдыг ландшафт совхозтарда, тудуу органиалаш-тарында бо чүгүлө болууш-

дунга белеткеди кошкык чо-рудун турар. Индустриал со-ветте тудуу чүгүлөгөн, орус учагосту, Ира Маркс аттыг «Израель» совхозтары, № 1 КММ-иңиң учагостуң дамак-лыгырлар болур. Оларның чамдыктарында субботник ху-рунда кызыр ажилдар чыкка чедир-ле долгашылашкымаан турар.

«Кызыл субботник» хуру улам чокчулап вел чоруйр. Ону күп-ажымдык бугуруу-байырлар болурун, органиалашкы бөдөк дөңгөлө эртерер дөш чөр-чөдө партия органиалашкылар, субботник эрттерер индустриалдык штабтар ажи белеткеди бугу талаан-биле күшүдөдөрү ужурут.

В СЕМЕНОВ.

СЭКП районунуң секретары, район штавының начальниги.

«Тузук кезектери» комби-натның демір-бетон кылыгар центде Геннадий Леонидович Васильевтин удурткан брига-данын ажил-ижи макалдыг.

Шатыпчы күп-ажымды чы-лырмы бо коллективниң кезжигү-нери пландан ажыг 12 муң рубльдин демір-бетон кылыга-рын бүдүрерин хурундө, кы-зыкмак ажилдап турар. Бердин-ген планның өвдалдарын доос-таанал ажыг күөдөдү турар Г. Борков, П. Плянов, К. Шойла, бригадир Г. Васильев, В. Титов (чурукта, солгай талаан) олар ажалдып турар А. БЕЛОГОРСКИЙ чурукка тыры-гырган.

Дүүн Кызылга

Наймысал Кызылдың дөртүчү микрорайонда база бир чаа чуртталга бажымчы тудугулар дужастан. Олду чурттыкчылар дүүн көзүп кырып.

129 аал чурттаар напалдың апаңга оң чуртталга бажы-кың «Кызыл тудуу» өргө-лө-лөниң тудугжулары графиче бугуар ажалгаала кырып.

Чуртталганың бүгү таарым-чалыг байдалдары тургусту-ган ол чаа бажымчы көкүп икерегелерин арасында Ада-чүртүгү Уузу дайынчыг кырыкчылары И. А. Булыга-ра, И. И. Арчимбаев, Маанды-р, И. Н. Давыдов, М. Н. Давыдов, № 81 тудуу өргө-лө-лөниң дашчы В. А. Ко-лячев болгаш өскө-даа бар.

ТЕХНИКТИГ ДЕПШИЛГЕНИҢ ШАПКЫНЧЫДЫКЧЫЛАРЫ

Чогаадикчыларның болгаш чаартыкчыларның Бүгү-эвилел ниитилелиниң бешим съездинде апрель 4-те Брежневтиң Улуу орудугуна 1400 чыгам делегат чыккан. Кыдыдан ажалдык тунелдерини оң үндүрү, чөккү чылдары ажалдык программа-ды төлөөлөр.

Съездинин президиумунга эштер И. В. Капитонов, В. И. Долгих, И. П. Рабов, ол амык СЭР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы бирги орамыңы И. А. Тихонов, ВЛКСМ-тиң даргазы А. И. Шибанов, ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары Б. И. Пастухов, СЭКП ТК-ның калдыктер өргө-лө-лө-дөрүн министрлөөрүниң болгаш ведом-стволарын удуртукчулары, көкү өртемден-дер, бүдүргүчү муракчылары болурушан.

Аны-дунга социализм чуртардан, ол мыкаш Филанделдег алачылар съездинин ажалдык киржип турар.

СЭКП ТК-ның Чыгыше секретары, СЭР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневти башкадыр СЭКП Топ Комитетиниң Политбюроунуң составын чүдүгүтү президиумга чамчы өң-сөгүм-дөк болган.

СЭКП Топ Комитетиниң съездиңе байыр-дык чагааны үргүлөөчүлөрү ажи хөдөлгөнү-биле утсаан, ону СЭКП ТК-ның секретары И. В. Капитонов немчээ.

ЧКБН-ниң Топ чөвүлелиниң даргазы Г. П. Сафонов өчкө илкетел кылган.

Революция комсомолуның өчкөдөн оң даргазы Б. Р. Бузинов кылган. Оон соон-да делегаттар илкетелерин чүгүлөдөш чуртталганын кырып.

Чогаадикчыларның болгаш чаартыкчыларын Бүгү-эвилел ниитилелиниң V съез-динде ажалдык дүүн үргүлөөчүлөрү.

(СЭТА).

ЭШ Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ ХАБАРОВСКИДЕ ЧЕДЕБЕРГЕНИ

СЭКП ТК-ның Чыгыше сек-ретары, СЭР-ниң Дээди Со-ветиниң Президиумунуң бирги секретары Л. И. Брежнев болган СЭКП ТК-ның Политбюроу кезжигүчү, СЭР-ниң магистраль министрини Д. Ф. Устинов ан-рель 5-те Хабаровскиде чеде-берген. Оларны СЭКП-ның Ха-баровск крайкомунуң бирги секретары А. К. Черный, пар-тия крайкомунуң бөсө кезжигү-чүлөрү, хоорайың ажилчы

чолларының төлөөлөгөнлөрү талашка кыш уткун алган.

Л. И. Брежнев хоорайга чурт турар, Хабаровскиди чуртталганың ажаа илгэ бо-йыр чедирген.

(СЭТА).

ЫРАККЫ ЧӨӨН ЧҮК ОКРУГУНДА НИИТИ ШЕРИГНИҢ ТАКТИКТИГ ӨӨРӨДИЛГЕЗИ

Апрель 5-те Хабаровск на-канында илгэ шеригнин так-тикте өрөдөдөгөн эрттерер, өрөдөлөгөн СЭКП ТК-ның Чыгыше секретары, СЭР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев, СЭКП ТК-ның Политбюроу кезжигүчү, СЭР-ниң магистраль министрини Д. Ф. Устинов олар кырып.

Өрөдөлөгөн шеригнин ажи-бүрү кезектери кырып.

Эш Л. И. Брежнев өрөдөлө-гө бөдөк үндөшкөниң бер-ткен. Ол мөдөдөшкөниң болган таарымдарын, арта-лыктериниң, депкинчилерин болгаш уулулуктарын дем-кө эки хөдөлгөнүлөрүн,

ажи-уениң дайынчы техник-казым эки ажалдан билерин, чөшкөткөн бүтү хөгжүрлө-лө-дөрү мастериң бугу-биле адим билерин демдегал.

Командирлер болгаш штаб-тар боттарының кезектери бүдүргүдөгү баштарың бил-ерин көрүшкөн.

Өрөдөлөгөн кырыкчыларын — солдаттарын, сер-жанталарың болгаш өңчөдөр-лөрүн мурунга эш Л. И. Брежнев чүгө чүгүлөөр. Бөдөк белеткел болгаш дайын-чы мергүлүн болгаш дайын-чы боттарының дайынчы өр-дөлөгөн база позитивтег бел-еткелди сайыраңгайдык-чы-биле дайынчы хураалдык кызырлар-биле күөдөдөргө олары кызырар.

(СЭТА).

ИПАТОВЧУ АРГА-БИЛЕ

«Уузу Октябрь» совхоз-тун ажил-ишчилер эртен чыгган төраа ажалды амык-кышын ипатовчуларын ар-галы-биле чоруткан. Ол ды-ка ажалдык болган. Бишан-ган чамкы хөлу ажалды-рын бо арга-биле чоруда-рын шимтир-сиз.

Ажык-агында механика-лаштык коллективте от-ралды тургускан. Илде 20 дүртүгү трактор, оң үлү К-700, 30 ажалы илгерилеге трактор болгаш өрдө ажил-агы машинналары бү-рүн бар. Механизатор нар-дар чедир.

Күп-ажымды чаа бугу-биле органиалашкы техника-ны ажымтыг ажилдар чыкса хуусада агротех-никта чуртунуң бугуар чорударына дуаалар деп советтүн директорун, партком сайан турар.

Чоонга чаа советтүн техниктиң чөвүлөси болган, ажи чысы хөлу ажилдар-ын чорударының долгаш планны бадылаан. Апрель 15-тен 20-ге чедир дөш муң хире тракторын шатык ба-лар. 3700 га тарва культу-рларын тарыр.

Ю. БАВ-ВАРА.

Бистиң календарывыс

ТАДЖИК ЛИТЕРАТУРАНЫҢ КЛАССИГИ

Таджик ССР. Чурттуң литературалык хөй-ниитизи таажик совет чогаалчы, эртемен, хөй-ниити амылданчысы Садритдин Айчинчи (1878-1954) төрүттүгөн хунунден бээр чүс чыл болган байыркы-биле демгелеп эрттеринге белеткен иш.

Революстуг демисел, чаа амыралдым тургузушкуну аңаа литературалык оруту амыдып берген. Совет чогаалчыларын бири сөзөксизинге (1934 ч.) ол Таджикстанга Совет эрге-чагырганы тургусканын дугайында чуталган турар «Одина», «Докуда», «Кулда» деп төөгү чогаалдарынын аз-тору бооп келген.

Хөй националдык совет литературанын алдым фондузунда С. Айчинчи «Хөв астуучуңкуну алуму» деп тоонузу болган сактышынын болгуну кырген.

С. Айни культуранын улуг амылданчысы чоккам. Эртемен оң Таджикстандын Эртемдер академиязынын баштайгы президентизи кылдыр сонгаланар. Ол эрге-дуураалык оң организмын, улуг сорулгаларын шийтирилээрине коллективтин менчкен шийдээр талантызы чакырылганда-биле илерез.

Садритдин Айчинчи чогаалдарын чурттуң бүгү ачы-аңуу-аңуу республикаларындык дыйдарынга, англи, француз, немец, чех, поляк болгаш делегейини улустарынын өскө-даа дыйдарына оңулуудун үндүргөн. С. Айчинчи төрүттүгөн хунунден бээр 100 чыл болган аялса да эмгелеп эрттеринге чедир Москвага, Украинага, Литвага, Казакстанга, Узбекистанга чогаалчынын номнарын база натап ларлап үндүргөн. Далгытып бистин өнүктүрөөскө тураскаалдык күнүң ЮНЕСКО-чүң программазын аңуулар эрттерилер.

ЧУРУКТА: Садритдин Айни 1925 чылда. Ычан ол «Таджик поэзиянын антологиязын» тургускан.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

ОКТАРГАЙЖЕ ХАНЫЛААШКЫН

(ЧЕРНИН «КОСМОС-1000» СПУТНИГИНИ ҮНДҮРГЕНИНГЕ)

Совет космодарманы Черния баштайгы кылымал спутниктин салып үндүргөн хунунден бээр эртен 20 чыл адык үелени дургузуда космос болгуну буредейт дегендерге аякка чокк апарган. «Молния», «Радуга», «Экран» спутниктерин дуурай биле бистиң чуртувустун мырдай бүтү чуртукчалары Төн телевидениевинч дамчылгачларын сорун турар. Агаар бадаланын чыгыс-даа медээни «Метеор» спутниктерин системанынч киржилген чокка боттаңмас. Агаар, далай корабельдеринч баштарыкчалары уг-шиги спутниктеринч дуурай биле млавалан аа турар. Спутниктер чор иштинде назималдарны чаа илередиң турар геодатарга, долгаланд турар бойдушту камгалаарың программазын аяккадан келди турар геофизиктерге дуурайды. «Космос» серияның улуг болгун хөй ишч холдорго «геобудуевич» делетерин эртеминге, техникамызга берген чымык түнелелери.

Аңаа дугайы ССРЭ-нин Эртемдер академиязынын космос шийчи-делдер институтунун директорунун оралакчыны филиа-математика эртеминге-ини доктору Г. С. Наризанова чуталаан. «Космос» серияның спутниктеринге эртемин шешелдери чорударыңа боттарын чуртукчаларынч илередиң ССРЭ-нин Эртемдер академиязынын кол-кол институттарга чуртуу ачы-аңы иштеринч створаларың даа ведомстволарың хөй санын организациалары-биле кады демгештерген. 1969 чылдың март 16-да баштайгы «Космосту» салып үндүргөн болгаш оңк дараазындааларың көстүп келгени космос шийчилелениң совет программазынч эртемин далакшилерге уг-шинге дараалашса, системанынч болгаш делегейин илереткен. Баштайгың салып үндүргенден бээр эртен 16 чыл дургузуда «Кос-

мос» спутниктерини баала-мыза совет болгаш ол аш-ман оспе чурттар-биле демгешип тусай программазар ниданып, боттаңган. «Космос» серияның спутниктеринге азы-быру техниканы системалар бааа космос амылдарың хандарыла-мыны системалары бир дугаар шешелдериң эртендең. Космонавтикаң кандың-ла бир чаа улуг чедийининди, чыгараларың. «Салот-6»-га тоонга чаа дуураат улуг хуураалык экспедицияның үешиле-даа чедийинериң мурлууда дес-дараалашкан дугаарың ат-сураа умомол «Космос» спутникти укдуру турган. Ол спутниктерге аңгы космонавтикаң чутуда укучу-дуурайгы техникти айдан-аидан бир-ле дугаар шийтирилген турган. Космос аппаратарынч орбитага автономтуу тулуштуруларың ишч катеп боттаңдырган шешелдери баштарылаңгы ук-

дуушкунуларга дөңгөм оруту амыды, нарын космос системаларын тургузуда хөй сорулгаларың орбита стайшыларынч ортуна хөйи-кылган. «Космос» серияның совет спутниктеринге чурттуу хөй болуп шийчилелдер салды-тар болгаш тааңтангачалар дургузуда эртемендериниң дегенде аякка көвүдеткен. Хунде болуп турар болушуну, нарын чор атмосфераның, магнитосфераның садарлык харылааларынч тодарткан. «Космостарың» ачылаңа чор боогунда радиация байламлың албаны тургустунган. Радиация албанынч медээлериң Альфредотта, үркөк аземелдеринде, Крымның дыйшылаңа чедеринде чутулаан дыйнап турар.

Чурттуң улуг ачы-аңыңың орте-ашиктарыңч сорулгаларын шийтирилээрине эртеминч болгаш техниканы хөй талаалык шийчилелдеринч пегелделери «Космостарың» улам хөйи салып үндүрөччө албаган. Чыгараларың «Космос» програм-маның аңгын үешилден бээр 10 чыл дургузуда баштайгы 500 спутникти салган болса, дараазында 500 спутникти чутуу алды чыл дургузуда салып үндүргөн. Оларны салып үндүргөн көвүдетениң тургустунган шешелдериниң эң демгештик, белен согуз-туулууч болурун иверген. Чыгыс аай төлөнгөн кылдыр арык хөй чарыкчаларынч кылдырың пегесөк деп чүвө бивидиңер. Спутникти бурзуң шуут чымык аай хөпкө куткан ишчак дег кылдыр бөлөккөчү болдуңмак. Бир таварылаңда спутникти үр хуураа-да укучтар, хөй энергия чарыкчаларың кылдыр-даа үндүрер, өскө таварылаңда хөйи-ишчилерин космос салдырыңдык камгалаар болгаш хөй энергия чарыкчаларынч-даа иверген деген. Геофизиктер-

(СЭТА).

Өвүр районуң Кызыл-Тей суурга көргөн агиткватиралар концертин дугайында бодалымын бивиседим.

Леялчн комсомодалуң 60 жылдык тураскаалың улуг көрдүдө иштинч-биле 200 ишч ишчилерин, Корууде «Уран чүдү»-чонуну болуң деп делетерин ача-биле Саглыңың колдууларга чокта чаа болуп эрткен.

Агиткватирала бурдууң концертин программазынч укча-шылар белек, сомор бурдуу көрүчүлериң сетки-сагымың хараа турда бээр.

Көрүдүңи орташсаатан, баштарылаң, совохта нарзон секретары С. Тун, совохта туң директору Б. Кара-Сал, Саглың көдө Совет куусу-мунуң даргазы Э. Ондар ханаарыңч турар агиткватираларыңч боттаңган.

КӨРҮКЧҮНҮҢ ҮНӨЛӨЛӨ

разыңч концертинге киркиң, талантың чокка көрүдүң турары сууруң улуг, биче чуртукчаларыңч ишчачынч көдүрүп, совогураалың чакырып турар. Ону иверген, көдүдөгө совокудуң улугтукчаларыңч ишчачынч чонун хөй-хөй ишчилер турар-дар деп болуп оладуң.

Номерлар күүседилеринч, сценя наасталганың болгаш ишч-хөй талазы-биле дээр чөри алаң, № 3 (удуртукчуу башчы К. Сат), № 4 (удуртукчуу совох директору Б. Кара-Сал), № 9 (удуртукчуу школа директору В. Монгуш) агиткватиралар

Тяжеленно болуп, шаңкыларым алган.

Школада башчы В. Монгуш спенга көстүп хөри белек, чаа долу көрүчүлөр адыш чакан улуктун аң, нагарыраалың, хөкөөлөң, сыгыттын хөйи аңгаларыңа алыскың, чөдүр белек ижиң чок ирлим, шийиниң таалай дыйлаңар. Ол ишчак чолыңы Ш. Донгантың сыгыды, школада техникамың С. Куулар, уруглар сцендыда ишчачынчи Д. Ондар, мал эчечини М. Донган оларның чырааның көрүчүлөрү улугу-биле үпелээңер.

С. Нөрбонун «Найрал» деп шийинден үндүдүң күлөп

эргелекчи Б. Саан, садрыңа О. Орокба, дарааныңчы Е. Орокба, чолыңы И. Монгуш олар өзиге угча-шылар ойнаан. Бир көрдүдө агиткватирала бурдуу шыраң белек-беткеңиңиң көрүскөң.

Уран чүдү мала-ла чонуну дээрнч болгаш ол калдык-даа уеде кылжыларыңч салгы-сеткелниң илередиң, хөй-аңың көдүрер, кылжыларыңч талантың азыңдар деп чүвөңи салдыкчалар мык билер. Ычангаң чыл бүтү чакан бир олаңга хуңеринде көрдүдө эртериниң чачыл кылдыр санан турарлар.

Б. ЧАМЫЯН.

ЧАЙГЫЛЫШ ЧОККА...

Сөөгү үеде чөр-чөрдө боттаңгың уран чүдү коллективтеринч азымы көстүдү-биле алыскың. Культурала одаларың амылданчылары чонун дымтангачымың экл организациалар дөң алаң-бурду хөкөөлөрүн ач чорудун турар. Ол талазы-биле бистинч-биле байлаа база-ла улуг аңы-аңуулар.

Бистин Бай-Тай сууруңа 15 агиткватирала, 15 организациаларыңа 15-тен 20 ишч чөдүр составын уран чүдү коллективтер амылданч турар. «Ишчачынч күүсөң» деп көнүрө бөлүк коллективтерин аразында чарыктың. Чонунч культуруң дымтангачымың бараалаткан шешкени калдык линалың эртерилер деп айтырыңч коллектив бурдуң өзиге өөрениң көрүчү бол-

лө күүсөкчүлериң болгаш көрүчүлериңч сеткелниң хөмүлдүй бээр таварылаңар бар. Эртел кылжыларыңч практикамың ач көрөгө, концерт көрдүдө ишч чөри турар үеде, ижери көнүктүреринч столунга чутуе 3-4 ишч артың болур турду. Өскөңө найдаң! Боттарың дуураалың белекчөң номериң ач улугуна белекчөң сценя тыранда халчын турар. Оң соода түнел үндүрүдө, чөдүр салаа тала тыртар хөй ишчачын, үрүңиңинч маргылан, ол-бо чаа тыртың турар бөөрлер. Түнелдеңде кай-бир күштүң чаа шаңк алаар. Ычангаң күүсөкчүлериң болгаш көрүчүлериңч сеткелниң шала ачык болу бээр. Ол чорук хари-

СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ЧЕДИШКИННЕРНИ КҮЗЭЭН

Кызылдың педагогика институтунун бөксө курсуучу Борис Монгуш Токунуң Иш ортукам шкolasына практика орттарың үешилде хөстү күрөң секцияның улугуң турган. Школаң өөрениң чилери башкымыңа өөрүн четтерген илередиң артын калганнар. Секцияга 20 ишч киркип турган. Практикал башкы бөдүңчү ишч-үешн кызыл-даа болза, хөстү күрөңч арга-техникамың оолдарга өөрдүн турган.

Иштүдүңчө өзгөчү чоругуруңч жарында Иш ортукам шкolasыга хөстү күрөңч аяккы маргылаң-дың ВЛКСМ-ниң 60 жылдык тураскаалың эртерген. Ук маргылаңда 54 спортчу, дөң команда кырылган. Маргылаңдаң түнелде Иш ортукам шкolasы бири чөри.

Бай-Тайга район.

СТРЕСС БОЛГАШ ЧҮРЕК

Бүгү делегейинч кыдык камгала орташсаатан ишчачынч оолго көрүчүлериң азымың өскөң, эмпония таала-биле сайыраңгың чурттарга ишчачынч чурттың дургузуда хөйи чөдүрүчүк болгаш хал-дөңгөрү аларыңарыңда болуп турар.

Чө чыдар бурдугар чүрөңч бөдүңчү хал болуштукчуңуң чөдөңгөч чөдөңгөч ишчачынч өдүргөн ишчачынч аарынч конутч ховар таварың турган. А амык үеде ол аарынч ишчачынч ишчачынч аарыңарың бир-бир бооп, хариң өскө аарыңларга бөдөрт, бир дугаар чөрдө бооп өскөң. Оң чылдагалың таймаларыңа чүрөң кылжыңч назымың улуг, үр чурттарыңда өзес, а эрте-техникамың сөйүрөшкөңдө, ишчачынч кыдык ишчачынч аарынч конутч ховар таварың турган. А амык үеде ол аарынч ишчачынч ишчачынч аарыңарың бир-бир бооп, хариң өскө аарыңларга бөдөрт, бир дугаар чөрдө бооп өскөң. Оң чылдагалың таймаларыңа чүрөң кылжыңч назымың улуг, үр чурттарыңда өзес, а эрте-техникамың сөйүрөшкөңдө, ишчачынч кыдык ишчачынч аарынч конутч ховар таварың турган. А амык үеде ол аарынч ишчачынч ишчачынч аарыңарың бир-бир бооп, хариң өскө аарыңларга бөдөрт, бир дугаар чөрдө бооп өскөң. Оң чылдагалың таймаларыңа чүрөң кылжыңч назымың улуг, үр чурттарыңда өзес, а эрте-техникамың сөйүрөшкөңдө, ишчачынч кыдык ишчачынч аарынч конутч ховар таварың турган.

МАРГЫЛДАА ЭГЕЛЭЭН

Кызылдың «Хөрс» спорт залында буруңгу хун дөңгөң баскетболдустар чыгыш пегештер. Бистиң республикамың аягы-аңгы районларыңда болгаш Кызылда интизи-биле 9 команда Тыва АССР-ниң XIII чыгаы Спортшкolasының программазынч боттар республика маргылаңында киркип турар.

Маргылаңның байыңгы амыдышымың, Чыгыс аай спортчу хөптүң барың бир үе кыстар чыскаалыңа, үр көрүчүңүң үдөгөл-биле күчүң келди. Оларынч хуруңда маргылаңның судьязы Л. Гөрөң, «Дөңгөңч» тоналгының дөң команданың бергиң соонда, Л. Гөрөң спортчуларынч маргылаңга киргизгөң бөлөңгөч турарлар.

МАРГЫЛДАА ЭГЕЛЭЭН

Маргылаңның байыңгы амыдышымың соода Танды биле Барың-Хөкөөниң, күрөңчөң Кызылда педагогика институту биле Чөөң-Хөкөөниң баскетболдустарың узурашылар. Алаа

Тяжеленно Танды биле некиңч стипендия коминалар чөдү амылаң. Уруталың спорт шкolasының Эртемин, көдө аякка-аңгы техникамыңа Монтуң-Тайганың спортчула.

Редактор В. С. ШАРВАН

Телевидение

АПРЕЛЬ 6-ДА БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА 16.00—Документалдык фильм программазы «Качатка мериланды». «Уз-летчик» кырында хун. 17.05—«Сыдыкчыга», Тележурнал. 17.50—«Өрүс чутуа», КЫЗЫЛДА 17.30—Тележурнал. 18.35—Кыдык бурдугунч мадыкчылдык бурдугунч байлаң. Дамчылыга. 19.00—Кыдыкларын амылдары болгаш калдыкчылдык фильм. 19.20—«СЭЖИ-ниң XXV съездининиң шийтирилериң амыдыралың», Дамчылыга. 19.50—Тележурнал. МОСКВАДА 20.00—Миллионларынч делевичи университетиде.

ИЯНИ ПРОГРАММА МОСКВАДА 10.00—«Уе», Информацион программа. 10.35—Эртерин гимнастика. 10.55—«Харылаар, горичетер». 11.25—«Уран чүдү мастерлары», РСФСР-ниң улугту артың В. Самонов. «Галатея», Фильм-белек. Кол режиссеры ССРЭ-нин улугту ар-тистери Е. Максимова болгаш М. Лиена күүсөдөр. 13.35—18.20—АССР, 18.20—«Якут Чансар», Алардын И. Тресеникова ишчилер. 18.45—«Адың шайба» күдүлүн шаймалы дөң. 19.30—Медээлер. 19.45—«Хөтөң ноталар». КЫЗЫЛДА 20.00—Чардаалар. 20.05—21.05—Документалдык фильм программазы «Фуктур чоругу куралымыңарың», «Мөң дара чоран амыдырамың». АГААР Бөгү республикамың бөдү-таар. Чамалык чөриңе ол хал таар. Барың угаанымыңыңың катың дүргөн секундыга 7—12 метр чөдөр. Агаарынч темпериатурамың 10—15 чамалык районларыңа 2—7 градус чымыр. Кызылда чыгыс, Хөтүң дүргөн секундыга 7—12 метр чөдөр Агаар хунда 12—15 градус чымыр. КИНО АПРЕЛЬ 6-ДА «НАВИГАТОР»: «Салың чөл» (10.50, 14.10, 17.20, 20.30), «Топ халдыңың» (14.30 шактарда). «ИНТЕР»: «Өкүс аккы» (9.20, 15.20), «Шүргөдөңчөр» (11.00, 17.00), «Чакытың хал-кычкычкың» (13.00, 18.55, 21.15 шактарда). «КАА-ХЕМ»: «Өскө ада Лу-кач» (15.00, 16.50, 18.40, 20.50 шактарда). «ВОСТОК»: «Марина, Янка болгаш хаан шийнеп-кыңың» (15.00), «Хун дөң назыда эр» (16.50, 18.40, 20.30 шактарда).

Кызыл, Шетиник болгаш Кравченко куудучуу, бажың № 3, ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторуң 2-24-63, редакторуң оралакчыларыңың 2-35-24, 2-31-75, харысалгач секретарыңың 2-23-35, секретарыңың 2-23-35, артыңгы амылдар көдөңгөң 2-37-13, пролагад көдөңгөң 2-31-75, культуру шкolasыңың 2-23-54, көдөң ачы-аңгы калдыңыңың 2-21-47, уагеруң кылдыңыңың 2-22-64, чага калдыңыңың 2-41-27, информичи база совет тургузуу кылдыңыңыңың 2-20-60, корректорларыңың 2-27-41, бундатыңыңың 2-12-45, солуг келбөй барганда 2-32-75 телефоның доллар.

Тыва АССР-ниң Министруң Чөвүделениң Уюм үндүрер чөр, полараграф болгаш ком сардының талазы-биле өргөдөлөгөн халографалы (Кызыл, Шетиник болгаш Кравченко куудучуу, бажың № 1), Тираж 17531. Чыгың № 411. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР TC-00428.